

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Ткачук Ірини Ярославівни на тему:
“Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

На сьогодні інституційно-правове забезпечення процесів фінансування громадянського суспільства перейшло в фазу, коли подальші позитивні зрушення у цій сфері неможливі без вирішення системних проблем функціонування державних та місцевих фінансів (конкурсний розподіл коштів, удосконалення казначейських процедур тощо). Подальшому прогресу може завадити політизованість процесів розвитку громадянського суспільства в Україні.

У той же час державна влада на місцях починає розуміти важливість фінансової підтримки розвитку громадських організацій. За допомогою фінансового стимулювання діяльності громадських організацій місцеві органи влади звільняють себе від реалізації окремих надмірно обтяжливих соціальних завдань із збереженням високих соціальних стандартів для населення.

Завдяки залученню громадських організацій держава може заощаджувати значну частину вартості таких послуг. Оцінка зарубіжного досвіду підтримки проектів громадських організацій засвідчила, що підтримка громадських організацій дозволяє на кожную 1 гр. од. вкладених коштів отримувати послугу вартістю близько 4 гр.од. Як наслідок, протягом останніх років організації

Загальна канцелярія
ЛНУ імені Івана Франка
Вхідний № 456
29. квітня 2016 р.

громадянського суспільства демонструють здатність надавати якісні та економічно ефективні соціальні послуги, у тому числі такі, які не можуть забезпечити ані держава, ані комерційні організації. Досить часто це відбувається шляхом упровадження інноваційних підходів до забезпечення таких послуг.

Крім того, правильно побудована співпраця місцевої влади та інститутів громадянського суспільства підвищує якість публічно-правових рішень за рахунок більш повного врахування потреб населення, альтернатив та можливих наслідків рішень. При врахуванні інтересів територіальних громад місцеве населення більш охоче долучається до фінансування проектів місцевого соціально-економічного розвитку. Цей аспект часто не враховується органами влади як при напрацюванні пріоритетів фінансування громадських організацій, так і при безпосередній реалізації проектів місцевого розвитку. Тому головним завданням фінансової політики сприяння розвитку громадянського суспільства як на державному, так і на місцевому рівнях, має стати мотивація ефективної взаємодії між органами влади, громадськими організаціями та місцевими громадами.

У таких умовах зростає актуальність дослідження та розробки концепції розвитку громадських організацій в Україні, впровадження заходів, спрямованих на підвищення ефективності механізмів фінансового забезпечення їх діяльності.

Разом з тим, у сучасній вітчизняній науковій літературі ще не існує єдиних підходів щодо визначення та обґрунтування концептуальних засад функціонування механізму фінансового забезпечення діяльності громадських організацій з урахуванням особливостей національної економіки та стану національної фінансової системи. Натомість більшість авторів надають перевагу розкриттю загальних проблем фінансування діяльності громадських організацій у контексті реалізації державної політики розвитку громадянського суспільства. У зв'язку з цим тематика дисертаційної роботи Ткачук І.Я. є досить актуальною та має важливе як теоретичне, так і практичне значення.

Актуальність роботи також підтверджується її зв'язком із науково-дослідною роботою кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, що реалізується в межах комплексного наукового дослідження держбюджетної теми «Фінансове забезпечення економічного зростання в Україні: стан, тенденції та перспективи» (номер державної реєстрації 0111U001286).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність та аргументованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації (с. 201-205) підтверджується використанням сучасних прийомів та методів дослідження (с. 7), опрацюванням значного обсягу нормативно-правових документів, інформаційно-аналітичних і статистичних матеріалів, а також широкого спектру наукових праць провідних вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем фінансового забезпечення діяльності громадських організацій (с. 205-228).

Наукова обґрунтованість і достовірність результатів дисертаційної роботи також підтверджується використанням ряду розробок автора Департаментом економіки Чернівецької обласної державної адміністрації, зокрема пропозицій щодо налагодження механізму державно-приватного партнерства на регіональному рівні за участі приватного партнера-громадських організацій (довідка № 01/911 від 25 червня 2015 р.). Окремі пропозиції автора були використані у діяльності ТОВ «РОМА» - пропозиції щодо відкриття ендавментів на користь громадських організацій України, які беруть участь у державно-приватному партнерстві в якості приватного партнера (довідка № 1908 від 07 серпня 2015 р.); ЧМГО «Фонд «Буковина інноваційна» - пропозиції щодо класифікації джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України (довідка № 20-09/01 від 20.09.2015р.); ПАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»

- результати дослідження застосовано в ході виконання НДР «Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціальна практика: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми» у розділі «Участь населення у вирішенні соціально-економічних проблем» (довідка № 2271 від 06 листопада 2014 р.). Окрім того, положення дисертаційної роботи впроваджені у навчальному процесі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці) при проведенні лекційних та семінарських занять з дисциплін «Фінанси» та «Фінанси суб'єктів господарювання» (довідка № 15/14-2844 від 10 серпня 2015р.).

Таким чином, вивчення дисертаційної роботи, автореферату, публікацій за темою дисертації Ткачук І.Я. дозволяє зробити висновок, що отримані наукові результати є належним чином обґрунтованими, логічними та достовірними, а також підтверджені їх практичним застосуванням.

Наукова новизна результатів дослідження

У цілому можна погодитись з розгорнутим формулюванням автором пунктів новизни дисертаційної роботи, сутність яких зводиться до розвитку теоретичних положень, удосконалення науково-методичних підходів і розроблення пропозицій щодо зміцнення фінансового забезпечення діяльності громадських організацій, їх стану в Україні та перспектив розвитку в умовах євроінтеграційних процесів та активізації впливу глобалізаційних процесів на функціонування національних фінансових систем та розбудову громадянського суспільства.

Здійснення аналізу понять “громадська організація”, “фінанси”, “фінансові ресурси”, та визначення детермінант їх розвитку у теоретичній частині дисертаційної роботи (п.1.1.) дозволило автору обґрунтувати та удосконалити поняття “фінанси громадських організацій”, розглядаючи їх як економічні відносини, пов’язані з формуванням, розподілом та використанням наявних у громадських організацій фінансових ресурсів з метою забезпечення виконання ними статутних цілей та підвищення якості соціального середовища (с.32). При

цьому, на відміну від існуючих підходів автор розглядає фінанси громадських організацій через призму фінансових ресурсів, якими розпоряджаються громадські організації задля досягнення цілей діяльності.

Виокремлення цього поняття є важливим з позицій системного аналізу розвитку фінансової системи і базується на ґрунтовному аналізі класичних та сучасних теорій фінансів.

Заслугує на увагу здійснене здобувачем наукове обґрунтування та класифікація джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій в Україні, що дало змогу автору найбільш повно визначити не лише його структуру та частки окремих джерел фінансування, але й аналізувати предмет дослідження комплексно з урахуванням мотивів різних груп донорів (с.44-46).

Значний інтерес також становить здійснений автором детальний аналіз структури джерел фінансового забезпечення та динаміки фінансування діяльності громадських організацій України, що дозволило реально оцінити фінансовий потенціал, яким вони володіють та запропонувати ряд заходів, спрямованих на його зміцнення (п.2.2).

Визначивши основні тенденції фінансового забезпечення діяльності громадських організацій, автор переходить у п. 2.3. роботи до аналізу структури та обсягів фінансового забезпечення громадських організацій різних адміністративно-територіальних одиниць, що дав змогу зробити висновок про суттєвий дисбаланс окремих його джерел всередині держави та визначити відповідні заходи та інституційні механізми забезпечення зменшення диспропорцій в обсягах фінансування громадських організацій.

У роботі автор доводить доцільність участі громадських організацій України в державно-приватному партнерстві в якості приватного партнера, що створить для них додаткові можливості залучення фінансових ресурсів, і значно підвищить їх фінансову незалежність та ефективність діяльності (с.157-159). При цьому вірною, на нашу думку, є позиція автора щодо необхідності пошуку і впровадження нових (але успішно апробованих закордоном) джерел

фінансування діяльності громадських організацій в Україні, зокрема краудфандингу.

Серед позитивних чинників, що обумовлюють значущість рекомендацій здобувача, слід також відмітити й положення щодо необхідності впровадження в Україні такого інноваційного механізму залучення додаткових фінансових ресурсів для громадських організацій як відсоткова філантропія, адже його використання приносить переваги як для держави та громадських організацій, так і для платників податку з доходів фізичних осіб та для громадянського суспільства в цілому (п.3.3.). У роботі автором також запропоновано метод визначення вигоди (у грошовому еквіваленті), яку отримують громадські організації від його запровадження.

Таким чином, отримані дисертантом результати можуть бути використані органами державної влади при вдосконаленні концепції державної економічної і соціальної політики, програм соціально-економічного розвитку України, зокрема Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством інфраструктури України для здійснення подальших соціальних та економічних реформ, Міністерством фінансів України, Державною фіскальною службою України, Міністерством соціальної політики України для удосконалення механізму фінансового забезпечення діяльності громадських організацій в Україні.

Оцінка змісту дисертації та автореферату

Дисертаційна робота Ткачук І.Я. викладена українською мовою. Основний текст дисертації займає 204 сторінки. Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків по роботі, списку використаних джерел, який містить 203 найменування. Крім того, дисертація підкріплюється 43 рисунками, 33 таблицями й 19 додатками. За логікою побудови й змістом дисертаційна

робота відповідає обраній темі, забезпечує досягнення мети та розкриття поставлених завдань дослідження.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 30 наукових працях загальним обсягом 9,67 друк. арк., з них 11 статей — у вітчизняних наукових фахових виданнях (5,85 друк. арк.), 8 статей у наукових виданнях, що входять до наукометричних баз даних, та в іноземних фахових виданнях (4,1 друк. арк.).

Автореферат у стислій формі повністю передає основні положення рукопису дисертації та не містить інформації, яка не була б розглянута в роботі. Стиль написання й оформлення дисертаційної роботи та автореферату Ткачук І.Я. відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р. (зі змінами).

Дискусійні положення та зауваження до роботи

Поряд із позитивною оцінкою дисертаційної роботи вважаємо за необхідне зробити деякі зауваження й уточнення:

1. У дисертаційній роботі, виходячи з природи та суті громадських організацій, їх внеску в розвиток громадянського суспільства, національних економік та аналізу існуючих підходів до визначення категорії «фінанси громадських організацій», сформульовано уточнений авторський підхід до трактування вказаного поняття (с. 27). Проте варто було б розглянути більше існуючих наукових підходів до його трактування зарубіжними ученими.

2. Автором проаналізовано переваги та недоліки основних існуючих в Україні методів групування джерел фінансового забезпечення діяльності та розвитку громадських організацій, в результаті чого розроблено власний підхід до їх класифікації (с. 44). Однак з дисертаційної роботи не зрозуміло, що розуміється під нормативною фінансовою підтримкою громадських організацій і не обґрунтовано, чому цей вид підтримки громадських організацій

відноситься автором до «Надходжень з Державного бюджету». Також у роботі не визначаються особливості використання цього джерела фінансування, не обґрунтовується доцільність його використання в умовах перманентного бюджетного дефіциту.

3. Автором проведено ґрунтовне дослідження особливостей формування фінансової бази діяльності та розвитку громадських організацій України (п. 2.2.), однак робота б значно виграла у випадку здійснення паралельного аналізу напрямів використання отриманих у розпорядження громадських організацій фінансових ресурсів, акцентуючи увагу при цьому на доступності окремих джерел фінансового забезпечення та ефективності використання фінансових ресурсів громадських організацій в Україні.

4. У дисертаційній роботі визначено та обґрунтовано основні можливості по залученню фінансових ресурсів громадськими організаціями в залежності від виду державно-приватного партнерства (с. 162), але використання цих методів фінансування, як зазначає сам автор, є можливим і без механізму державно-приватного партнерства. В такому разі чи не є участь громадських організацій у державно-приватному партнерстві тим елементом, який, зважаючи на нерозвиненість та «непопулярність» зазначеного механізму в Україні, відволікатиме громадські організації від виконання статутних цілей, не приносячи їм додаткового соціально-економічного ефекту?

5. Дисертантом здійснено аналіз формування фінансового забезпечення громадських організацій України у регіональному вимірі (с. 112-132), однак робота значно виграла б при здійсненні аналізу джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій за 2014 – 2015 рр., зважаючи на кардинальні зміни у соціально-політичній сфері та розвитку громадянського суспільства в Україні.

Загалом висловлені зауваження й уточнення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Ткачук І.Я. Їх слід розглядати як побажання щодо напрямів подальших наукових розробок здобувача.

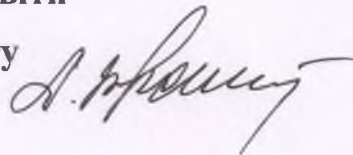
Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Ткачук Ірини Ярославівни на тему: "Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України" є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукове й практичне значення, виконане на високому теоретико-методологічному рівні та відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Завдяки проведеному дослідженню здобувачем отримані нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо виявлення напрямів підвищення ефективності функціонування механізму фінансового забезпечення діяльності громадських організацій в умовах трансформації національної фінансової системи.

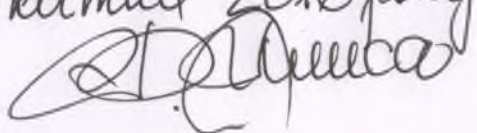
За фаховим спрямуванням, науковим і практичним значенням, а також за змістом й оформленням дисертаційна робота та автореферат Ткачук І.Я. на тему: "Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України" відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами), а її автор – Ткачук Ірина Ярославівна - заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів,
директор Інституту післядипломної освіти
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Рожко О. Д.

Відомо надійшло до
спеціалізованої вченої
ради 08.05.05.01
29 квітня 2016 року.

ПІАПИС ЗАСВІДАЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
до .04. 2016р.

